

Vieille France Museum van de Speelkaart

Brepols deponeert het spel "Vieille France" tijdens de Eerste Wereldoorlog bij de rechtbank van Turnhout, zodat het als een origineel ontwerp wettelijke bescherming tegen namaak krijgt. Figuurkaarten, azen en rugmotief worden op 1 april 1916 neergelegd. Twee kartonnen doosjes, voor de whist- en piketversie met respectievelijk 52 en 36 kaarten, op 30 mei 1916. Waarom dit midden de oorlog gebeurt, is niet duidelijk. Het spel kan onmogelijk op grote schaal in productie worden genomen omwille van de oorlogsomstandigheden, al was het maar door de papierschaarste. Neemt Brepols een voorsprong op de heropening van de markten die zich na de oorlog zal aandienen?

Het spel zou in productie zijn geweest van 1904 tot 1934, "Vieille France" is in ieder geval al vóór 1914 gedrukt. Brepols bestelt de ontwerpen omstreeks 1904 bij de firma Kruckow in Denemarken.

Ontwerpen en uitvoering

Het spel is als één nieuw geheel bedacht, inclusief rugkant en doosje. Zelfs de "kleuren" (de symbolen harten, ruiten, schoppen en klaveren) zijn aangepakt, wat vooral bij de zwarte kleuren opvalt. Enkel voor de joker kiest Brepols geen nieuw maar een bestaand ontwerp, een jammerlijke stijlbreuk. Deze kaart toont een nar die boven een Kempens dorp zweeft.

Voor de inkleuring is gekozen voor zachte kleuren. De verschillende nuances komen uitstekend tot hun recht in de zorgvuldig opgebouwde kleurendruk met maar liefst 9 lithografische stenen. Gebruikt zijn: 4 tinten rood, 3 blauw, 1 geel en 1 zwart. De voorzijde is bovendien hagelwit, wat zorgt voor een goede contrastwerking. Er is zogenaamd bordpapier, zelfgemaakt speelkaartenkarton uit verschillende lagen, gebruikt.

De ontwerpen zijn groter dan de uiteindelijk gedrukte versie, wat de professionele manier van werken is. Volgens de tekeningen zijn de figuurhelften tamelijk radicaal verdeeld met een horizontale lijn. Maar via verschillende elementen die doorlopen in de andere helft van de kaart (bijvoorbeeld wapenschilden) is het probleem van de aansluiting van de twee kanten toch aangepakt. De overgang van de ene naar de andere helft van tweehoofdige kaarten vormt een grote uitdaging voor ontwerpers. In het beste geval is de scheiding onopvallend en loopt de ene helft quasi natuurlijk over in de andere. Bij het spel "Vieille France" is hierover nagedacht. Maar de oplossingen zijn zeker niet volmaakt, verschillende kaarten hebben een opvallende scheidingslijn (bijvoorbeeld schoppenvrouw). Dit doet afbreuk aan de onmiskenbare elegantie van het spel.

Art nouveau

In tegenstelling tot het "vieille" uit de titel vormt het kaartspel een duidelijke breuk met vroegere ontwerpen. Tijdens de 19de eeuw inspireren kaartenmakers zich op neo-stijlen en delen de grote belangstelling voor de geschiedenis en meer bepaald de middeleeuwen. De speelkaartenfiguren zijn ridders en koningen zoals ze er volgens de toenmalige esthetiek zouden hebben uitgezien. "Vieille France" neemt volledig afstand van deze "historische stijl". De decors met burchten en torens achter de figuren sneuvelen. De heren, dames en boeren zijn nog steeds ridders en jonkvrouwen maar ze dragen een modern vestje. Het spel is in *art nouveau* bedacht, een heel nieuwe aanpak op dat moment. De titel wijst dan ook naar het onderwerp, niet naar de stijl van de kaarten.

"Vieille France" behoort tot het duurdere assortiment en mikt op de verwende en kapitaalkrachtige kaartspeler. Het is duidelijk een luxe spel, volledig in lijn met de mode en met grote zorg gedrukt en afgewerkt. Het is ongetwijfeld één van de mooiste spellen in dit genre en behoort volgens velen tot de gaafste en meest geslaagde kaartspellen van de volledige Turnhoutse productie.

Tekst: Filip Cremers

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

gegevens :

- ontwerpen voor figuurkaarten, telkens een helft van de kaart getekend en ingekleurd
- 13 tekeningen op papier, potlood, Oostindische inkt en waterverven
- afmetingen papier: ca. 140 x 210 mm, afmetingen tekening: ca. 107 x 85 mm
- met enkele (latere) stempels "Etablissements Brepols Soc. Ame", "11 SEPT. 1915"

inventaris :

Nationaal Museum van de Speelkaart - TRAM 41, speelkaarten BRE82
Druivenstraat 18, 2300 Turnhout
www.speelkaartenmuseum.be

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, klikken naar Object van de Maand)

Contact: TRAM 41 - Stadhuis, Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout
Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Erwin Brentjens, Fonteinstraat 141, B-2300 Turnhout

